

**Az összbüntetésbe foglalás egyes kérdései az új Btk.
hatályba lépését követő átmeneti időszakban**

2014. március 25.

dr. Ficsór Gabriella
DIT büntető kollégiumvezető

A problémákat felvető jogszabályi környezet

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény (a továbbiakban Btk.)

3. § Ha az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését követően emelkedett jogerőre, a Btk. 93-96. §-át kell alkalmazni.

A Büntető Törvénykönyvről szóló, 2013. július 1. napjával hatályos 2012. évi C. törvény (új Btk.)

93. § (1) Ha az elkövetőt több, határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélik, a jogerősen kiszabott büntetéseket - törvényben meghatározottak szerint - összbüntetésbe kell foglalni, ha az elkövető valamennyi bűncselekményt a legkorábbi elsőfokú ítélet kihirdetését megelőzően követte el.

(2) Összbüntetésbe csak olyan végrehajtandó szabadságvesztések foglalhatók, amelyeket az összbüntetésbe foglaláskor még nem hajtottak végre, vagy amelyeket folyamatosan hajtanak végre.

(3) Ha felfüggesztett szabadságvesztést kell utóbb végrehajtani, azt az összbüntetésbe foglalás szempontjából a továbbiakban végrehajtandó szabadságvesztésnek kell tekinteni.

(4) Nem foglalható összbüntetésbe

a) a korábban már összbüntetésbe foglalt büntetés,

b) a pénzbüntetés és a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés.

94. § Az összbüntetés tartamát úgy kell meghatározni, mintha halmazati büntetést szabnának ki. Az összbüntetés tartamának azonban el kell érnie a legsúlyosabb büntetésnek és a rövidebb büntetés vagy büntetések egyharmad részének összegeként számított tartamot, de az nem haladhatja meg a büntetések együttes tartamát.

95. § (1) Különböző fokozatban végrehajtandó szabadságvesztések összbüntetésbe foglalása esetén végrehajtási fokozatként a lesgzigorúbbat kell meghatározni. Ha az összbüntetés mértéke három év vagy azt meghaladó tartamú, illetve többszörös visszaesőnél két év vagy ezt meghaladó tartamú, az összbüntetés végrehajtási fokozatát ennek figyelembevételével kell meghatározni.

(2) Ha az (1) bekezdés alkalmazásával megállapítandó végrehajtási fokozat az elítélt számára méltánytalan hátrányt jelentene, eggyel enyhébb fokozat állapítható meg.

96. § (1) Ha a foglalkozástól eltiltást, a járművezetéstől eltiltást, a kitiltást, a sportrendezvények látogatásától való eltiltást vagy a kiutasítást szabadságvesztés mellett szabták ki, és a szabadságvesztés büntetéseket összbüntetésbe foglalták, akkor több, azonos tartalmú foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás közül azt kell végrehajtani, amelyik az elítélre hátrányosabb.

(2) A közügyektől eltiltás mellékbüntetés nem foglalható összbüntetésbe. Több közügyektől eltiltás mellékbüntetés közül azt kell végrehajtani, amelyik a leghosszabb tartamú.

A Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény

574. §

(4)¹ Az összbüntetési eljárást a bíróság hivatalból vagy indítványra folytatja le. Az összbüntetési eljárás lefolytatását az elítélt, a védő vagy az ügyész indítványozhatja. Az összbüntetési eljárás lefolytatásához - kivéve, ha azt az elítélt indítványozta - az elítélt hozzájárulását minden esetben be kell szerezni. A bíróság az összbüntetésbe foglalást ítélettel, az erre irányuló indítvány elutasítását végzéssel mondja ki. Az ítéletben a bíróság az 556. és 557. §-ban foglaltakról is rendelkezhet.

Hatályos továbbá a 3/2002. Büntető jogegységi határozat, amely az 1978. évi IV. törvényt (régii Btk.) értelmezi, és amelynek a III. részében írt indokolása a következő:

b) A Btk. 94. §-ának (1) bekezdése szerint különböző fokozatban végrehajtandó szabadságvesztések összbüntetésbe foglalása esetén az összbüntetést abban a fokozatban kell végrehajtani, amelyik közülük a legszigorúbb. Ha azonban az összbüntetés mértéke három év vagy azt meghaladó tartamú, illetőleg többszörös visszaesőnél két év vagy ezt meghaladó tartamú, az összbüntetés végrehajtási fokozatát ennek figyelembevételével kell meghatározni.

Az összbüntetésbe foglalás során is irányadónak kell tekinteni, ha valamelyik alapítéletben a bíróság a többszörös visszaeső terhelt esetében a Btk. 45. §-a (2) bekezdésének alkalmazásával eggyel enyhébb vagy súlyosabb büntetés-végrehajtási fokozatot állapított meg. Ezek a rendelkezések nem bírálhatók felül.

3. *a)* Az összbüntetés egységes végrehajtási fokozata - a Btk. 47. §-ának (2) bekezdése alapján - meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét és a feltételes szabadság tartamát. Ha a feltételes szabadságra bocsátás nem kizárt, erről az összbüntetési ítéletben nem kell rendelkezni.

b) A büntetés fele részének letöltése után az elítélt akkor bocsátható feltételes szabadságra az összbüntetésből, ha a Btk. 47. §-ának (3) bekezdése alapján valamennyi alapítélet így rendelkezett. Ellenkező esetben a feltételes szabadság lehetősége az összbüntetés egységes végrehajtási fokozatához igazodik.

Ugyancsak az összbüntetés egységes végrehajtási fokozata határozza meg a feltételes szabadság lehetőségét, ha valamennyi alapítélet úgy rendelkezett, hogy az elítélt a büntetés fele részének letöltése után bocsátható feltételes szabadságra, de az összbüntetés tartama a három évet meghaladja. A Btk. 47. §-ának (3) bekezdése ugyanis ilyen tartamú halmazati büntetés kiszabása esetén sem tenné lehetővé a feltételes szabadságot már a büntetés fele részének letöltése után.

4. A törvény nem rendelkezik külön arról, hogy az alapítéleteknek a feltételes szabadságra bocsátás kizárásáról szóló rendelkezéseit [Btk. 47. § (4) bek.] hogyan kell figyelembe venni az összbüntetési ítéletben. Minthogy azonban az összbüntetés egységes büntetés, ezért teljes tartamára nézve egységes a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége is. Ha bármelyik alapítéletben a bíróság kizárta az elítéltet a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, ez a rendelkezés az összbüntetésre is vonatkozik. A feltételes szabadságra bocsátás kizárásáról az összbüntetési ítéletben rendelkezni kell.

¹ 2013. július 1. napjától hatályos

Néhány konkrét jogértelmezési probléma megoldása

1./

Az elítélt hozzájárulásának, mint eljárási feltételnek az értelmezése

A Be. 574. §-ának (4) bekezdése szerint a más által kezdeményezett összbüntetési eljárás lefolytatásához az elítélt hozzájárulását kell kérni.

Ez a szabály sem kiterjesztően, sem szűkítően nem értelmezhető. Ami azt jelenti, hogy azokat a büntetéseket nem lehet összbüntetésbe foglalni, melyekhez az elítélt kifejezetten nem járult hozzá, az általa megjelölt büntetések összbüntetésbe foglalása viszont – ha az anyagi jogi törvényi feltételek fennállnak – nem mellőzhető. Az elítélt tehát szabadon választhat, hogy a folyamatosan töltött (vagy még végre nem hajtott) büntetési közül melyek összbüntetésbe foglalását kéri, melyekét nem. A bíróság e nyilatkozatához kötve van, csak annak keretei között vizsgálhatja a további törvényi feltételek meglétét.

A Debreceni Ítéltábla Bkf.III.852/2013/2. számú végzése szerint az elítélt 5 büntetésének az összbüntetésbe foglalásához járult hozzá, az ennek megfelelő döntés meghozatalát kérte is. Nem említette a további, hatodik elítélését. A fellebbezésében megismétli, hogy az eredetileg megjelölt büntetéseinek az összbüntetésbe foglalását kéri. Az első fokú bíróság ezzel szemben az ötödik és a hatodik büntetést foglalta összbüntetésbe.

Az eljárásjogi következményt az ítéltábla úgy fogalmazta meg, hogy a törvényszék eljárási szabályt sértett akkor, amikor olyan két ítéletet foglalt összbüntetésbe, amelyekhez az elítélt a hozzájárulását nem adta meg, s ez az érdemi döntést is lényegesen befolyásolta, ezért az ítéltábla a Be. 555. §-a folytán alkalmazandó 375. §-ának (1) bekezdése alapján az ítéletet hatályon kívül helyezte, és az első fokú bíróságot új eljárásra utasította az elítélt hozzájárulásával érintett elítélések összbüntetésbe foglalása érdekében.

2./

Az összbüntetés és a Btk. 2. §-ának, az időbeli hatálynak a viszonya

Az összbüntetés anyagi jogi jogintézmény. Tartalma szerint azonban nem vonható a Btk. 2. §-ában írt időbeli hatály értelmezési körébe. A hátrányosabb rendelkezések visszaható hatállyal való alkalmazásának tilalma, és fő szabályként az elkövetéskor hatályos büntető törvény alkalmazása a bűncselekmény elbírálására vonatkozik. A bűncselekmény elbírálása a fellebbezéssel már nem támadható ügydöntő határozat kihirdetésével befejeződik.

Összbüntetésbe foglalásra csak azt követően kerülhet sor, ha van legalább két jogerős ítélet, amely határozott ideig tartó és végrehajtható (vagy végrehajthatóvá vált) szabadságvesztést tartalmaz. Az összbüntetési eljárás jogerő után lefolytatható különleges eljárás, és az összbüntetési ítéletben a bíróság nem meghatározott tartamú szabadságvesztésre „ítéli” a terheltet, hanem megállapítja az összbüntetés tartamát. Az összbüntetés tehát a jogi természetét illetően inkább büntetés-végrehajtási jellegű.

Az új Btk. hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti szabályokról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény 3. §-a világos jogalkotói akaratot tükröz, amikor kimondja, hogy amennyiben az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatályba lépését követően emelkedett jogerőre, a Btk. 93-96. §-ait kell alkalmazni. Nem beszélhetünk kombinatív jogalkalmazásról, mivel törvény szabja meg a jogalkalmazói gondolkodás kereteit.

A Btká-val a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. számú törvényerejű rendeletbe beiktatott 126. § (2c) bekezdése evidenciát fogalmaz meg, amikor kimondja, hogy az 1978. évi IV. törvény alkalmazásával kiszabott szabadságvesztésre ítélt a 2013. június 30. napján hatályban volt 1978. évi IV. törvény rendelkezései alapján bocsátható feltételes szabadságra. Csak az ezzel ellentétes jogalkotói akarat igényelt volna törvényi megfogalmazást.

2.1

Ha az összbüntetésbe foglalásra 2013. július 1. napja után kerül sor, de valamennyi alapítélet jogereje ezen időpont előtti, akkor kizárólag a régi Btk. szabályai az irányadók, amelyekben az alapítéletek rendelkezései nyugszanak. Az összbüntetésbe foglalás is a régi Btk-n alapszik. Ennek megfelelően a feltételes szabadságra bocsáthatóság a végrehajtási fokozathoz igazodik. A 3/2002. Büntető Jogegységi határozat szerint a feltételes szabadságra bocsáthatóság legkorábbi időpontját nem kell feltüntetni az összbüntetési ítélet rendelkező részében.

A 2013. július 1. napjával módosított Be. 258. §-a (2) bekezdésének e/ pontja értelmében a rendelkező résznek tartalmaznia kell a feltételes szabadságra bocsátás lehetséges legkorábbi időpontját [Btk. 38. § (1) bekezdés]. A büntetőeljárás törvényt – figyelemmel a 11. §-ában megfogalmazottakra, mely szerint a büntetőeljárást a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő törvény szerint kell lefolytatni – csak a hatályos Btk., a 2012. évi C. törvény toltheti ki tartalommal. A Be. szövegébe illesztett új Btk. 38. §-ának a megjelölése, amely a feltételes szabadságra bocsáthatóságról szól, a jelen ügyben nem értelmezhető, hiszen a korábbi anyagi jogi szabályt kell alkalmazni, amely az 1978. évi IV. törvény 47. §-a.

Ebből is nyilvánvaló, hogy amennyiben a régi Btk. alapján történik az összbüntetésbe foglalás, akkor a Be. új – az új Btk-ra utaló – előírásai sem alkalmazhatók, hanem a jogegységi határozat III. pontja az irányadó.

(Debreceni Ítéltábla Bkf.III.757/2013/2.)

2.2

Ha az összbüntetésbe foglalásra 2013. július 1. napja után kerül sor, és az egyik alapítélet jogereje 2013. július 1. napja utáni, ezért a Btká. 3. §-a értelmében az összbüntetésbe foglalásnál a kvázi halmazat értelmezésére és az összbüntetés mértékének a megállapítására az új Btk. az irányadó, de mindegyik alapítélet a régi Btk-n alapult, akkor a feltételes szabadságra bocsáthatóságot nem lehet az új Btk. szabályai szerint megállapítani.

Az első fokú bíróság az elítélt 3 év 2 hónapi börtön-büntetését és 13 évi fegyház-büntetését foglalta összbüntetésbe, az összbüntetés tartamát 14 év 1 hónap fegyház-büntetésben állapította meg. A rendelkező részben rögzítette még, hogy az

elítelt a büntetés kétharmad részének, de legkevesebb 3 hónapnak a kitöltését követő nap bocsátható feltételes szabadságra.

Az új Btk. – jelen ügyben alkalmazandó – 95. §-a értelmében a különböző fokozatban végrehajtandó szabadságvesztések összbüntetésbe foglalása esetén végrehajtási fokozatként a legszigorúbbat kell meghatározni. Ez a felülbírált ügyben a fegyház fokozat.

Az összbüntetési ítélet további szükséges rendelkezéseiről az új Btk. sem szól. Irányadónak kell tehát tekinteni a 3/2002. Büntető jogegységi határozat III/3/a. pontjában írtakat.

Mindkét alapítéletben a régi Btk. alapján került sor a bűncselekmények elbírálására. Egyik alapítélet rendelkező része sem tartalmazza a feltételes szabadságra bocsáthatóság legkorábbi időpontját – értelemszerűen –, mert az a végrehajtási fokozathoz igazodott, a törvényben egyértelmű szabály rögzítette, mégpedig a 47. § (2) bekezdése. A jogegységi határozat hivatkozott része szerint az összbüntetés egységes végrehajtási fokozata – a Btk. 47. §-ának (2) bekezdése alapján – meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét és a feltételes szabadság tartamát. Ha a feltételes szabadságra bocsátás nem kizárt, erről az összbüntetési ítéletben nem kell rendelkezni.

Az új Btk. ezzel szemben nem a végrehajtási fokozathoz igazítja a feltételes szabadságra bocsáthatóság legkorábbi időpontját, hanem egy büntetés kiszabási tényező, a visszaesés függvényévé vált. Ezáltal a bűncselekmény elbírálásának körébe tartozik, mint ahogyan ezt a 4/2013. BK vélemény kimondja.

A bűncselekmény elbírálása az ítélet jogerőre emelkedésével befejeződik, ezt követően, végrehajtási szakban a Btk. 2. §-a, az időbeli hatály kérdése nem értelmezhető, mert többé már nem beszélhetünk elbírálásról. Az összbüntetési eljárás különleges eljárás, azaz jogerő utáni.

Mindezekre is figyelemmel az alapítéletek rendelkezései *res iudicata*-t (ítélt dolog) képeznek, az összbüntetésbe foglalás során nem változtathatók meg.

Az első fokú bíróság akkor, amikor kimondta, hogy az elítelt a büntetés kétharmad részének a kitöltését követő nap bocsátható feltételes szabadságra (a 3 hónapra utalás szükségtelen) megváltoztatta a jogerős ítéletek rendelkezéseit, amelyre törvénysértés esetén valóban joga lett volna az általa – a jelen esetben tévesen – felhívott Be. 556. és 557. §-aiban írt különleges eljárások keretében.

Könnyen belátható, hogy az alapítéletekben a feltételes szabadságra bocsáthatósággal kapcsolatban semmilyen törvénysértés nem történt. Az első alapítélet 2011. november 28. napján lett jogerős, ekkor az 1978. évi IV. törvény volt hatályban. Az új Btk. 2013. július 1. napján lépett hatályba, amely a 38. §-ának (2) bekezdésében szól a feltételes szabadságra bocsáthatóság legkorábbi időpontjáról.

A második alapítélet ugyan a hatályba lépést követően emelkedett jogerőre, de a másodfokú bíróság a 2013. szeptember 5. napján jogerős határozatában nem az új Btk-t alkalmazta, a bűncselekmény elbírálására az 1978. évi IV. törvény alapján került sor, amelyben a 47. § tartalmazza a feltételes szabadsággal kapcsolatos szabályokat.

Az összbüntetés rendelkező részében – jogalkotói felhatalmazás nélkül – nem szerepelhet más jogszabályon alapuló rendelkezés, mint amelyen az alapítéletek alapulnak.

Az ítéletábra – az első fokú ítélet helybenhagyása mellett – mellőzte a rendelkező részből a feltételes szabadságra bocsáthatóság legkorábbi időpontjának megjelölését. Az a törvénynél fogva a fegyház fokozathoz igazodik, és a szabadságvesztés négyötöd részének kitöltése után vizsgálható.

Megjegyzendő még, hogy az ítéletábra határozata nem ütközik a súlyosítási tilalomba. A Be. 354. §-a részletezi, hogy milyen körben nem súlyosítható a vádlott büntetőjogi helyzete terhére szóló ügyészi fellebbezés hiányában. Az ott írt tilalmakba nem illeszthető be a feltételes szabadságra bocsáthatósággal kapcsolatos eltérő rendelkezés még azon jogértelmezés mellett sem, hogy ez a kérdés az új Btk. szabályozása miatt a bűncselekmény elbírálásának a körébe tartozik. A Be. 555. §-ának (1) bekezdése értelmében a súlyosítási tilalomra a különleges eljárásokban is figyelemmel kell lenni.

(Debreceni Ítéletábra Bpkf.III.58/2014/2.)

3./

Amennyiben az alapítételek egyikének jogereje 2013. július 1. utáni, akkor a korábban összbüntetésbe foglalt büntetésekkel az újabb elítélés akkor sem foglalható összbüntetésbe, ha közöttük a „tisza” kvázi halmazati viszony fennáll. A Btká. 3. §-a értelmében az új Btk. alkalmazandó, melynek 93. §-a a (4) bekezdésének a/ pontjában kimondja, hogy „nem foglalható összbüntetésbe a korábban már összbüntetésbe foglalt büntetés”.

(Debreceni Ítéletábra Bpkf.III.41/2014/2.)

Megoldásra váró jogértelmezési kérdések a lehetséges döntés indokolásával

1./

Feltételes szabadságra bocsáthatóság kérdése, ha az egyik alapítéletben a bűncselekmények elbírálása az új Btk. alkalmazásával történt

A Btká. 3. §-át figyelembe véve csak akkor merülhet fel a feltételes szabadságra bocsáthatóság legkorábbi időpontjának a meghatározása az összbüntetési ítéletben, ha van olyan alapítélet, amely 2013. július 1. napja után emelkedett jogerőre és az új Btk. alkalmazásával hozott döntést a bíróság.

Induljunk ki abból a példából, hogy az egyik alapítéletben a régi Btk. alapján elbírált bűncselekmény miatt börtönben végrehajtandó szabadságvesztést szabtak ki a terhelttel szemben. A büntetés 3/4 részének kitöltése után bocsátható feltételes szabadságra a 47. § (2) bekezdésének b/ pontja alapján. A másik alapítélet azonban már az új Btk. alkalmazásával keletkezett, a fegyházban végrehajtandó szabadságvesztésből az elítélt a 38. § (2) bekezdésének a/ pontja alapján 2/3 kitöltése után bocsátható feltételes szabadságra, mert a terhelt büntetlen előéletű (de legalábbis egyik alapítéletben sem állapították meg a visszaeső minőségét).

Az összbüntetésbe foglalás lényege az, hogy az elítéltet olyan helyzetbe hozza, mintha valamennyi bűncselekményét egy eljárásban bírálták volna el, és halmazati büntetés kiszabására került volna sor.

Ha egy eljárásban bírálták volna el az összes bűncselekményét, akkor arra csak az utolsó (alap)ítéletben kerülhetett volna sor, amely az új Btk-t alkalmazta.. Csak az az ítélet egységesíthette volna a büntetést (halmazati büntetesként) és az egyéb jogkövetkezményeket. Így a végrehajtási fokozatot, a feltételes szabadságból való kizárást, továbbá a visszaesői minőség fokozatát is. Egységes lenne a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége is, ha nem visszaeső, akkor 2/3.

Ha nem halmazati büntetésről, hanem kvázi halmazati büntetésről van szó, akkor is csak az új Btk-n alapuló utolsó elítélés egységesítheti az összes jogkövetkezményt, ezért a felhozott példában a feltételes szabadságra bocsáthatóság legkorábbi időpontja csak a 2/3-ad kitöltése utáni időpont lehet, amelyet mostmár az összbüntetés rendelkező részében is fel kell tüntetni.

Ezt a jogértelmezést kétségtelenül lehet vitatni, azonban a Btká. 3. §-át is szemlélve, amely nem tesz különbséget aközött, hogy az alapítéletek melyik Btk-n alapulnak, véleményem szerint a jogalkotói akaratnak csak az felelhet meg, hogy ha az egyik alapítéletben az új Btk. került alkalmazásra, akkor legyen egységes az összbüntetés, azaz kizárólag az új Btk. rendelkezéseit tartalmazza. A 2.1. és 2.2. alpontokban írt jogértelmezés biztosan megfelel a jogalkotói akaratnak, de kétségtelenül azt jelenti, hogy a rendelkező részben írt döntés az új Btk. szabályai szerinti, az indokolásban viszont a régi Btk-ra kell hivatkozni, amikor az egyéb, a rendelkező részbe nem tartozó jogkövetkezményeket kell indokolni.

Ez az anomália megszűnne az általam indokolt jogértelmezéssel: amennyiben az egyik alapítéletnek nem csak a jogereje 2013. július 1. napja utáni, hanem az új Btk. rendelkezésein is alapszik, akkor az összbüntetés egységesen, minden jogkövetkezmény tekintetében legyen az új Btk-ban írt szabályoknak megfelelő.

2./

Az elítélt meddig vonhatja vissza a hozzájárulását ?

A Fővárosi Ítéltábla a 2.Bkf.11519/2013/3. számú határozatában arra a jogi álláspontra jutott, hogy a terhelt mindaddig visszavonhatja az összbüntetésbe foglaláshoz adott hozzájárulását, ameddig a másodfokú bíróság a fellebbezést érdemben nem bírálta el, vagyis jogerős határozatot nem hozott.

A törvényszék az elítélt indítványa alapján járt el, és 2013. október 17. napján hozott összbüntetési ítéletet.

Az elítélt a 2013. október 21. napján kelt és október 30. napján érkezett beadványában kérte a törvényszéktől, hogy tekintsen el ítéleteinek az összbüntetésbe foglalásától – amelyek a korábbi beadványában szerepelnek –, mert azokat letöltötte, és másik eljárás van ellene folyamatban.

Az elítélt a 2013. október 25. napján kelt és november 7. napján érkezett, már a ítéltábla mint másodfokú bíróság részére címzett újabb beadványában „az összbüntetés hatályon kívül helyezését” kérte. Kérelmében előadta, hogy a 2013. július 1. napjától hatályos törvény megszüntette a többszörös összbüntetésbe foglalás lehetőségét, valamint a hivatalból való eljárást. Miután ellene van még folyamatban eljárás, amely összebüntethető, és az alapítéletekből feltételes szabadságra bocsátható október 17-én, így összbüntetés nélkül is letöltötte a büntetését.

Ezt követően a terhelt 2013. október 28-án – kézbesítési íven jelzett – fellebbezést jelentett be az ítélet ellen.

A fellebbviteli főügyészség sajátos eljárásjogi helyzetként jellemezte a történeteket, melynek a megoldására a Be. kifejezett rendelkezést nem tartalmaz.

Álláspontja szerint a Be. 2013. július 1-től hatályos 574. § (4) bekezdésének rendelkezéséből az következik, hogy a törvényalkotó szándéka szerint az elítélt akarata ellenére az egyébként összbüntetésbe foglalható szabadságvesztései összbüntetésbe foglalásának nincs helye. Márpedig a jelen helyzetben az összbüntetésbe foglalásra az elítélt akarata ellenére kerülne sor. Mindezekből következően – figyelemmel arra, hogy utóbbi nyilatkozatai alapján az elítélt összbüntetésre irányuló eredeti kérelmét visszavontnak, az összbüntetési eljáráshoz való hozzájárulását pedig meg nem adottnak kell tekinteni – a Be. 574. § (4) bekezdésében foglalt eljárásjogi feltétel meglétének hiányában az összbüntetésbe foglalás mellőzését és az összbüntetési eljárás megszüntetését tartotta indokoltnak, egyben erre tett indítványt.

A Fővárosi Ítéltábla egyetértett az ügyészi állásponttal.

Az eljárási rendelkezéseket illetően a 2013. június 30. napjáig, illetve a jelenleg hatályos Be. 555. § (2) bekezdés a./ pontja alapján a különleges eljárások általános szabályai szerint – eltérő rendelkezés hiányában – az eljárás hivatalból vagy az ügyész, a terhelt vagy a védő indítványára indul meg.

Az egyes különleges eljárások között azonban a Be. 574. §-ában szabályozott összbüntetésbe foglalásnál a (4) bekezdés módosult. Az összbüntetési eljárás lefolytatásának feltételeként, ha az indítványt nem a terhelt terjesztette elő, minden esetben az elítélt hozzájárulásának beszerzését írja elő.

2013. július 1. napjától tehát a terhelt hozzájárulása az összbüntetési eljárás lefolytatásának előfeltétele, akár hivatalból, akár a feljogosítottak indítványára indul az eljárás.

Az ítéltáblának abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy van-e, és ha igen, akkor mi az eljárásjogi jogkövetkezménye annak, ha a terhelt az összbüntetési eljárás lefolytatásához adott hozzájárulását utóbb visszavonja.

A terhelt hozzájárulásának visszavonhatóságáról, vagy annak kizárásáról a törvény nem rendelkezik, ezért az ítéltábla a vonatkozó szabályok értelmezésével alakította ki álláspontját.

Az összbüntetésbe foglalás célja, hogy az elkövetőt utólag hozza olyan helyzetbe, mintha a bűncselekményeket egy eljárásban halmazatként bírálták volna el, s így halmazati büntetés kiszabására került volna sor.

A büntetések együttes tartamának csökkentése mellett az eggyel enyhébb fokozat megengedése eltérés a végrehajtási fokozat általános szabályától, de csak a kedvezőbb irányba. Súlyosabb fokozat megállapítására nincs lehetőség szemben az általános szabállyal. Ez is a terhelt méltányos helyzetbe hozásának törvényi feltételét biztosítja.

Az összbüntetésbe foglalás akkor hatályosul, amikor az összbüntetési ítélet jogerőre emelkedik. Az azt megelőző időben a terhelti hozzájárulás visszavonásának figyelmen kívül hagyása azt eredményezi, hogy végső soron a jogerős és végrehajtható összbüntetési ítélet meghozatala a terhelt akarata ellenére történik.

Ha a terhelt hozzájárulását, mint eljárási előfeltételt tekintjük, úgy eljárási akadályként felmerülhet egy másik jogintézmény analógiája. A magánindítvány megkövetelése ugyancsak eljárási előfeltétel egyes bűncselekmények esetében,

azonban a törvény – Btk. 31. § (6) bekezdése – kifejezetten rendelkezik arról, hogy a már előterjesztett magánindítvány nem vonható vissza. Ez értelmezhető akként, hogy ahol a törvényhozó kívánta, ott a törvényben rögzítetten szabályozta a már kinyilvánított akarat megváltoztatásának kizárását.

Az összbüntetési eljárás céljának szem előtt tartásával a hozzájárulás megkövetelése egyértelműen az elítélt érdekét tartja szem előtt. A törvényhozó ezzel egy olyan személyhez tapadó döntési jogosultságot biztosított az elítéltnak, amikor saját helyzete, egyéni szempontjai alapján határozhat a hozzájárulásról, vagyis arról, hogy kívánja-e büntetéseinek az összbüntetésbe foglalását.

Az ítéletábra álláspontja szerint ennek a hozzájárulásnak az összbüntetési ítélet jogerőre emelkedéséig fenn kell állnia, mert ez felel meg a törvényhozói szándéknak. Ebből az is következik, hogy a terhelt a hozzájárulását az eljárás megindítását követő időtől az összbüntetési ítélet jogerőre emelkedéséig visszavonhatja. Miután a perrendi szabályok az elítélt hozzájárulásának visszavonását nem zárják ki, ez egyben a korábban fennállt eljárási előfeltétel megszűnését is jelenti.

Ezt az álláspontot támogatja a Be. 574. § (4a) bekezdésében foglalt szabály, amely szerint az ugyanazon jogosult által a korábbival, azonos tartalommal ismételt előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát a bíróság mellőzheti.

A terhelt hozzájárulásának visszavonása tehát számára azt jelenti, hogy ennek következményét viseli, utóbb ugyanazon elítélései körében az összbüntetési eljárás lefolytatása érdekében újabb indítványt, egyben hozzájárulást eredményesen nem terjeszthet elő.

Mindezekre figyelemmel az ítéletábra az elítélt hozzájárulásának visszavonása, mint eljárási előfeltétel megszűnése miatt a törvényszék összbüntetési ítéletének érdemi felülbírálatára nem látott lehetőséget.

Az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére az ítéletábra álláspontja szerint nincs törvényes alap, mert a törvényszék határozatát a hatályos anyagi és eljárási jogszabályoknak megfelelően hozta meg, csak az elsőfokú határozat meghozatalát követően merült fel az összbüntetésbe foglalás akadálya.

Az előzőekből következően az ítéletábra a törvényszék ítéletét a Be. 372. § értelmében megváltoztatta, az összbüntetésbe foglalást mellőzte és az elítélttel szemben az összbüntetési eljárást a rendelkező részben megjelölt ítéletek tekintetében megszüntette.

A 2013. novemberében tartott országos kollégiumvezetői értekezleten a közös gondolkodás eredményeként az került megfogalmazásra, hogy az elítélt a hozzájárulását az első fokú összbüntetési ítélet meghozataláig vonhatja vissza. Az ezzel összefüggésben elhangzott érvelések a következők:

A Be. 574. § (4) bekezdése szerint az összbüntetési eljárás lefolytatását az elítélt, a védő vagy az ügyész indítványozhatja, s ha az összbüntetési eljárást nem az elítélt indítványozta, az eljárás lefolytatásához az elítélt hozzájárulását minden esetben be kell szerezni.

A különleges eljárásokkal kapcsolatosan a Be. 555. § (2) bekezdés d.) pontja akként rendelkezik, hogy a különleges eljárások során – eltérő rendelkezés hiányában – a bíróság az eljárást megszünteti, ha az ügyész az indítványát visszavonta.

Mint hogy az összbüntetési eljárásnál eltérő rendelkezés nincs, az ügyész indítványára megindult összbüntetési eljárás az ügyési indítvány visszavonása esetén megszüntethető. Kétségtelen, hogy az eljárási törvény a védő vagy az elítelt által tett indítványok visszavonásának lehetőségéről külön rendelkezést nem tartalmaz, indokolt volna azonban valamilyen módon lehetőséget találni a visszavonhatóságra, mert előfordulhatnak olyan esetek, hogy az indítvány megtételét vagy a hozzájárulást követően áll be olyan körülmény, amely miatt az összbüntetésbe foglalás az elítelt érdekeit sértené.

Ez az érvelés a fegyverek egyenlőségének alkotmányos elvére alapítja a gondolkodást.

Az előzőekkel szemben az egyik törvényszéki kollégium úgy foglalt állást, mely szerint nem vonható vissza a terhelti hozzájárulás. Ezt ugyanis nem lehet levezetni sem az anyagi, sem az eljárásjogi szabályozásból, mivel ez az eljárás megindításának törvényi feltétele, amelynek az eljárás megindulásakor kell fennállnia. Az eljárás megindulása után a visszavonást megengedni olyan volna, mint a jogorvoslat lehetőségét duplikálni.

Azt mindenképpen le lehet szögezni, hogy a terhelt hozzájáruló nyilatkozata a jogi természetét illetően megegyezik azzal az ügyési indítvánnyal, amelynek hiányában az eljárási cselekmény el sem kezdhető.

Az eljárásjogi feltételeket az eljárás egész tartama alatt vizsgálni kell. A magánindítvány a másodfokú eljárásban is pótolható egyes esetekben. Ezt az értelmezést a bírói gyakorlat alakította ki.

Nem lehet tehát igazi érvet felhozni az ellen, hogy az elítelt hozzájárulása is pótolható – általában – a másodfokú eljárásban, és ekkor nincs helye az összbüntetési ítélet hatályon kívül helyezésének az eljárási feltétel hiánya miatt.

A következőket jogi megoldás tehát kétféle lehet:

- ha a terhelt a hozzájárulását csak az első fokú ítéletig vonhatja vissza, akkor a hozzájárulás meglétét is csak az első fokú ítélet meghozataláig lehet vizsgálni, az másodfokon nem pótolható, a hiánya szükségképpen hatályon kívül helyezéshez és az összbüntetési eljárás megszüntetéséhez vezet
- ha a hozzájárulás hiánya az első fokú ítélet érdemi felülbírálatának nem feltétlen akadálya, mert az eljárási feltétel másodfokon pótolható, akkor nem lehet indok a hozzájárulás másodfokon történő visszavonásának a tiltására.

Talán elfogadható az előbbi logika, mely szerint a feltétel megléte (pótlása) és a visszavonhatósága bírósági szakonként legyen egységes. A Fővárosi Ítéltábla konkrét ügyben kifejtett érvelése alapul szolgálhat a probléma jogalkalmazói megoldására.